

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Інститут математики, економіки і механіки

Кафедра загальної психології та психології розвитку особистості

Д и п л о м н а р о б о т а

бакалавра

(освітньо - кваліфікаційний рівень)

на тему: **«ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ У
МОРЯКІВ»**

«PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF SAILOR'S LIFE SATISFACTION»

Виконала: студентка 4 курсу денної форми навчання
напряму підготовки **6. 030102 «Психологія»**

Вишневська Дарія Сергіївна

Керівник: кандидат психологічних наук, доцент кафедри
загальної психології та психології розвитку особистості,
Чачко Світлана Леонідівна _____

Рецензент: кандидат психологічних наук, доцент кафедри
загальної психології і психології розвитку особистості,
Акімова Л.Н.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ _____ від _____ р.

Завідувач кафедри
_____ Родіна Н.В.

Захищено на засіданні ДЕК №
протокол № _____ від _____ р.
Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою
ECTS, бали)

Голова ДЕК
_____ Родіна Н.В.

Одеса – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАДОВОЛЕННОСТІ ЖИТТЯМ МОРЯКІВ.....	5
1.1. Визначення категорії «задоволеність життям» і її взаємозв'язок зі іншими поняттями.....	5
1.2. Психологічні особливості моряків в умовах їх професійної діяльності.....	12
Висновок до першого розділу.....	19
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАДОВОЛЕННОСТІ ЖИТТЯМ У МОРЯКІВ.....	20
2.1. Методичний апарат дослідження особливостей задоволеності життям у моряків....	20
2.1.1. Характеристика вибірки та описання етапів дослідження	20
2.1.2. Емпіричні методи та методики, що використовуються в ході дослідження.....	21
2.2. Результати дослідження особливостей задоволеності життям у моряків і представників інших професій.....	25
2.3. Результати дослідження особливостей задоволеності життям моряків рядового та офіцерського складів	37
Висновок до другого розділу	47
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	51

ВСТУП

Актуальність роботи. Поняття задоволеності життям багатогранне. Воно поширюється на різні сфери життєдіяльності індивіда. Від ступеня задоволеності життям залежить діяльність людини і його самореалізація. Це робить цей феномен значущим для дослідження.

Тема задоволеності життям була цікава закордонним і вітчизняним вченим, таким як: М.Селігман, О.С.Ширяєва, Л.В.Куліков, Н.Є. Шустова, Л.І.Галіахметова, Н.В.Андреїнкова, А.А. Бефані та іншим. Однак дана тема вивчена не до кінця.

В рамках цієї роботи ми розглянемо задоволеність життям в залежності від професійної діяльності індивіда, на прикладі моряків. Професія моряка є одною з тих спеціальностей, які характеризуються умовами підвищеної небезпеки як фізіологічної, так і психологічної.

Особливість професійної діяльності моряків полягає в тому, що вони протягом тривалого часу перебувають на обмеженій території, далеко від сім'ї і близьких людей. Також ця професійна група в умовах рейсів перебуває у стані невизначеності, що негативно впливає на їх психоемоційний стан, а також на особливості задоволеності життям.

Особистісні особливості моряків представляли інтерес для таких вчених як: С.В. Козик, О.К. Митракова, Ю.Н.Єгоров, В.В. Корольов та інших. В їх роботах були описані ті особистісні якості, які мають бути у представників цієї професії для нормального виконання професійних обов'язків. Однак серед них не було визначено значущості вплива задоволеності життям моряків на їх як професійну, так и побутову діяльність, а також міжособові стосунки. Тобто особливості задоволеності життя моряків так і не були повністю описані. У цій роботі ми розглянемо характеристику задоволеності життям у моряків, і виявимо ступінь залежності задоволеності життям моряків від їх професійної діяльності. Так як на сьогоднішній день особливості задоволеності життям моряків мало

вивчені, але мають вплив на їх професійну та побутову діяльність, дана тема є актуальною.

Мета роботи: виявити особливості задоволеності життям моряків.

Завдання роботи:

1. Проаналізувати категорію задоволеності життям в психологічній літературі.
2. Розглянути психологічні особливості моряків в зв'язку з їх професійною діяльністю.
3. Дослідити особливості задоволеності життям моряків: офіцерів і представників рядового складу.

Об'єктом дослідження є індивідуальні особливості особистості.

Предмет дослідження - особливості задоволеності життям у моряків.

Теоретичні методи дослідження: порівняння, узагальнення, аналіз, синтез.

Емпіричні методи дослідження: спостереження, анкетування та тестування за допомогою опитувальників.

Для обробки результатів дослідження використовувався кореляційний аналіз.

Практична значимість даної роботи полягає в тому, що результати наших досліджень можуть бути використані для підвищення ефективності роботи моряків, в залежності від їх вузької спеціалізації.

Емпірична база дослідження. Крюїнгова компанія "Eurobulk".

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, семи підрозділів висновків до розділів та загальних висновків, двадцяти одної таблиці, списку літератури. Основний текст роботи складає сорок дев'ять сторінок.

ВИСНОВКИ

Одним із значущих психологічних складових життя людини є задоволеність життям. У даній роботі досліджувався даний феномен у представників морської спеціальності: членів рядового і офіцерського складів. Особливі умови професійної діяльності моряків, обумовлені роботою в замкнутому просторі, сенсорною депривацією, підвищеною відповідальністю, однотипним ландшафтом і т.д. вимагають від фахівців розвиненість особливих особистісних якостей, а також надають безпосередній вплив на задоволеність життям.

В ході даної роботи були досліджені особливості задоволеності життям моряків. У дослідженні прийняло участь 60 випробуваних, по 30 індивідів в кожній групі. Першу групу становили моряки, а другу - представники інших спеціальностей. Також в ході даного дослідження було виділено дві підгрупи в рамках групи, в яку входили моряки, - представники офіцерського та рядового складів.

В результаті дослідження ми виконали наступні завдання.

1. Проаналізувавши категорію "задоволеність життям" в психологічній літературі ми виявили те, що це поняття співвідноситься з такими поняттями як: "щастя", "добробут", "суб`єктивне благополуччя", "якість життя", "суб`єктивна якість життя". Найбільш близьким за значенням до задоволеності життям є поняття "суб`єктивне благополуччя". Задоволеність життям складається з емоційного та когнітивного аспектів, а також на особливості задоволеності життям впливають об`єктивні та суб`єктивні чинники. Останні чинники, до яких відносяться інтерес до життя, послідовність у досягненні життєвих цілей, локус контролю та інші, роблять більш значущий вплив на задоволеність життям людини.

2. Розглянувши психологічні особливості моряків в зв`язку з їх професійною діяльністю, ми виявили, що психологічні чинники умов праці моряків детерміновані роботою в замкнутому просторі, підвищеною

відповідальністю, сенсорної депривації, складнощами в задоволенні потреб та іншим. В зв'язку з чим від моряків потребуються наступні особистісні якості: стійка увага, стресостійкість, комунікативні якості, готовність до навчання, сталість і точність. Залежно від спеціалізації моряка ці якості можуть доповнюватися іншими.

3. Провівши дослідження особливостей задоволеності життям моряків: офіцерського та рядового складів, - були виявлені наступні відмінності.

Самооцінка моряків вище ніж у представників інших спеціальностей. Це вказує на те, що моряки більшою мірою оцінюють свої зовнішні та внутрішні якості як позитивні.

Також моряки більш схильні вести себе самостійно, одноосібно приймати рішення, бути незалежними від думки оточуючих ніж представники інших спеціальностей.

Моряки в більшій мірі ніж представники інших спеціальностей схильні успішно керувати навколишнім середовищем, так як мають в більшій мірі чіткі цілі в житті і спрямованість ніж представники інших професій.

В цілому, моряки в більшій мірі ніж представники інших спеціальностей задоволені своїм життям.

В ході порівняння моряків рядового і офіцерського складів, було з'ясовано, що представники офіцерського складу більш послідовні в постановці цілей, а також мають більшу спрямованість. Також у офіцерів спостерігається більш висока самооцінка.

Представники офіцерського складу в більшій мірі ніж представники рядового складу схильні брати відповідальність на себе за те, що з ними відбувається.

Офіцери в більшій мірі схильні до управління оточуючими. Також вони мають більш стійкі цілі в житті ніж члени рядового складу.

В цілому, рівень задоволеності життям у представників офіцерського складу вище ніж у представників рядового складу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алимбаева Р.Т. Субъективное благополучие и удовлетворенность жизнью / Р.Т. Алимбаева, А.У. Мартаева // Инновационная наука. - 2016. - № 1. - с. 67-72.
2. Андрееenkova Н. В. Сравнительный анализ удовлетворенности жизнью и определяющих ее факторов / Н. В. Андрееenkova // Мониторинг общественного мнения. - 2010. - № 5 (99). - С. 189-215.
3. Анцыферова Л.И. Личность в трудных жизненных условиях, переосмысливание, преобразование ситуаций и психологическая защита / Л.И. Анцыферова // Психологический журнал. - 1994. - № 3. С. 3-19.
4. Балацкий Е. В. Факторы удовлетворенностью жизнью: измерение и интегральные показатели / Е. В. Балацкий // Мониторинг общественного мнения. - 2005. - № 4 (76). - с. 42-52.
5. Баранова А. В. Экономико-психологические детерминанты субъективного качества жизни: дис. ... канд. психол. наук по социальной психологии : 19.00.05/ Баранова Анна Викторовна ; - Москва, - 2005. - 197 с. - 61:06-19/77.
6. Барканова О.В. Методики диагностики эмоциональной сферы: психологический практикум. [серия: Библиотека актуальной психологии]. – Вып. 2 – Красноярск: Литера-принт, 2009. — с. 137-141.
7. Баркова В.Л. Общепсихологические основы эмоционально-волевой регуляции поведения при нормальном и нарушенном развитии / В.Л. Баркова // ВісникВестник Здоровье и образование в XXI веке. - 2016. - №6. - с . 28-36.
8. Бефани А. А. Эмоциональный компонент психологического благополучия личности: эвдемонистический подход / А. А. Бефани // Вісн. Одес.нац. ун-ту. Психологія. - 2012. - 17, Вип. 8. - С. 332-340.

9. Богаченко Е. А. Современные способы обучения и их перспективы в получении морского образования / Е. А. Богаченко // Судовождение. - 2014. - Вып. 24. - С. 26-31.
10. Большакова А. М. Психобіографічні характеристики в контексті психологічного благополуччя особистості / А. М. Большакова // Наука і освіта. - 2009. - № 10. - С. 12-17.
11. Габдулина Л.И. Удовлетворённость жизнью и её объективные детерминанты в период взрослости / Л.И. Габдулина // Северо-Кавказский психологический вестник. - 2008. - № 4. - с. 35-48.
12. Галиахметова Л.И. Благополучие, субъективное благополучие, удовлетворенность жизнью: проблема взаимосвязи / Л.И. Галиахметова // Вестник Башкирск. ун-та. - 2015. - №3. - с. 89-100.
13. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала.: монография/ А.А. Деркач. - М.: Изд-во Московского психолого-социального института. - Воронеж: НВО «МОДЕК». - 2004. - с 342-349.
14. Дьяченко М. И., Краткий психологический словарь: Личность образование, самообразование, профессия / Дьяченко М. И., Л. А. Кандыбович. - Минск: Хелтон. - 1998. - с. 256.
15. Журавлев А. Л. Коллективные смыслы как предпосылка личного счастья / Журавлев А. Л., Юревич А. В. // Психологический журнал. - М.: Наука, - 2014. - № 1. - Т. 35. - С. 5-15.
16. Ильина Н.О. Удовлетворенность жизнью как фактор развития общества / Н.О. Ильина // Политика, экономика и инновации. - 2016. - № 4. - с. 46-50.
17. Капрара Дж., Психология личности:[монографія]. / Дж. Капрара, Д. Сервон. - К. - 2003., с.126.
18. Клиническая психология. Словарь / под ред. Н. Д. Творогова. - М.: Научная мысль, - 2007. - с. 126.
19. Козик С. В. Профессионально важные качества судоводителя и их формирование: [учеб.-метод. пособ.]/ С. В. Козик. - СПб.: СПбГУВК, 2013. 134 с.

20. Козлов В. В. Человеческий фактор как современная методология обеспечения надежного функционирования эргатических систем / В. В. Козлов // Безопасность жизнедеятельности. - 2004. - № 7. - с. 25-32.
21. Котлярова Н.С. Взаимосвязь эмоционального интеллекта и удовлетворенности жизнью студентов ВУЗа / Н.С. Котлярова // Вестник Брянского государственного университета. - 2011. - № 2. - с. 48-56.
22. Кузніцов В. Г. Словник філософських термінів / В. Г. Кузніцов. - Інфра-М. ред. - 2010. - с. 358
23. Куликов Л.В. Детерминанты удовлетворенности жизнью // Общество и политика / Ред. В.Ю.Большаков. - СПб. - Изд-во С.-Петербургского ун-та. - 2000. - с. 73-89.
24. Лепешинский И. И., Опросник "Шкалы психологического благополучия" К. Рифф: процесс и результаты адаптации / И. И. Лепешинский, Л. А. Пергаменщик // Психологическая диагностика. - 2007. - № 3. - С. 73—96.
25. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. - М. : Знание. - 1996. - с. 45-48.
26. Митракова О.К. Профессионально важные качества личности судоводителя по данным экспертной оценки / О.К. Митракова // Сборник научных трудов ДВГТРУ. - 2007. - с. 64-71.
27. Панина Н.В. Индекс жизненной удовлетворенности // Lifeline и другие новые методы психологии жизненного пути. - М. - Прогресс-Культура, - 1993.
28. Прокоф'єва-Акопова С. А. Психологічні особливості емоційних станів людини у складних умовах / С. А. Прокоф'єва-Акопова // Наука і освіта. - 2007. - № 8/9. - С. 140-144.
29. Расказова О.І. Методи діагностики якості життя у науках про людину / О.І. Расказова // Журнал Вищої школи економіки. - серія «Психологія». - 2012. - Т.9. - №4. - С. 81-90.

- 30.Рахимгараева Р. М.
Психологические факторы удовлетворенности жизнью./Р.М. Рахимгараева
// Казанский педагогический журнал. - 2009. - № 2. - с. 38-42.
- 31.Романовський О. Г. Педагогіка успіху: її сутність та основні напрями вивчення / О. Г. Романовський // Теорія і практика упр. соц. системами: філос., психологія, педагогіка, соціол.. - 2011. - № 2. - С. 3-8.
- 32.Стрількова О.В. Психологічні аспекти професійної діяльності моряків / О.В. Стрількова // Вісник Російського державного університету ім. І. Канта. - Вип. 5. - 2010. - С. 45 - 51.
- 33.Селигман М. В поисках счастья. Как получают удовлетворённость от жизни каждый день: пер. с англ./ М. Селигман. - М. : Манн, Иванов и Фербер, 2010. - с.140-155.
- 34.Селигман М. Путь к процветанию. Новое понимание счастья и благополучия: пер. с англ./ М. Селигман. - М. : Манн, Иванов и Фербер, 2012. - с.225-227.
- 35.Соловьева С.Л. Счастье как психологическая категория / С.Л. Соловьева// Матеріалі научно-практичної конференції з міжнародним участієм. Клинічна психологія в структурі медичного освіти. - 2013. - с.221-234.
- 36.Спенсер Л. М. Компетенции на работе. Модели максимальной эффективности на работе./ Л.М. Спенсер, С.М. Спенсер. - М .: НИРРО. - 2005. - с. 168.
- 37.Степашин С. В. Государственный аудит и экономика будущего / С. В. Степашин. - М.: Наука, 2008, с. 236.
- 38.Столяренко Л.Д. Основы психологии: Практикум. / Ред.-упоряд .. Изд. 7-е. Ростов н / Д: Феникс. - 2006. - с. 127-139.
- 39.Урбанович А.А. Психология управления / А.А. Урбанович: Учеб. пособие. Мн .: Харвест, 2003. с. 366-373.
- 40.Ушаков И. Б. Аппаратно-програмные комплексы для медико-психологического обеспечения контроля надежности профессиональной

деятельности человека в условиях высокого риска возникновения чрезвычайной ситуации / И. Б. Ушаков. // Безопасность жизнедеятельности. - 2004. - № 3. - с. 36-42.

41. Фесенко П.П. Имеет ли понятие психологического благополучия социально-культурную специфику? / П.П. Фесенко // Культурно-исторический подход и исследование процессов социализации: Материалы пятых чтений памяти Л.С. Выготского / РДГУ, Междунар. Конф. (Москва, 15-17 нояб. 2004 року); Упоряд., Вступ. Ст. В.Ф. Спиридонов; Науч. Ред. В.Ф. Спиридонов, Ю.Є. Кравченко. - М.: РДГУ, 2005. - 348 с. с. 126-136.
42. Фесенко П.П. Что такое психологическое благополучие? Краткий обзор основных концепций / П.П. Фесенко // Научные труды аспирантов и докторантов. 2005 (46) / Факультет научно — педагогических кадров Московского гуманитарного университета; Ред. совет: Е.Д. Катульский и др.; Упоряд., Науч. Ред. В.К. Криворученко. - М.: Изд-во Московского гуманитарного университета, 2005. - Вып. 46. - 140 с. с. 35-48.
43. Фесенко П. П. Методика исследования психологического благополучия личности / П. П. Фесенко, Т.Д. Шевеленкова. // Психологическая диагностика. - 2005. - С. 95—129.
44. Ходарина К.В. Комплексный подход к повышению экологической безопасности судна / К.В. Ходарина // Судовождение. - 2015. - Вып. 25. - С. 154-161.
45. Шамионов Р. М. Субъективное благополучие личности: психологическая картина и факторы / Р. М. Шамионов. - Саратов: Изд-во Саратов. ун-ту. - 2008. -, с. 21-35.
46. Шилова Л.С. Характер проведения семейного досуга и удовлетворенность браком // Стабильность семьи как социальная проблема: [ред. А. В. Янковий]. - М., 1978 - с. 48-56.